

ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

1. Одлука Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу

Одлуком Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу број IV-03-919/16 од 05.10.2016. год. именовани су чланови Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Горе Миљановић, под називом „**Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом**“ у следећем саставу:

1. **Проф. Др Нела Ђонових** ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, председник;
2. **Проф. Др Сања Коцић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, члан;
3. **Проф. Др Соња Радаковић**, редовни професор Медицинског факултета ВМА Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, члан;

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију Горе Миљановић и подноси Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној области

Тема докторске дисертације кандидаткиње Горе Миљановић под називом „Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом“ која је урађена под менторством проф. др Славице Рађен, ванредног професора Медицинског факултета ВМА Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, представља оригиналну студију која се бавила испитивањем квалитета живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом применом 15D упитника. Студија се такође бавила испитивањем демографских, социо-економских, клиничких карактеристика и коморбидитета, постојањем корелације између наведених параметара и квалитета живота. као и поређењем параметара квалитета живота у испитиваним групама и на основу тога донела закључак о утицају различитих видова лечења на квалитет живота оболелих од хроничне бубрежне болести

Значај и допринос спроведеног истраживања су вишеструки. Пре свега чињеница је да хронична бубрежна болест представља један од водећих јавно здравствених проблема, а са тенденцијом сталног раста броја оболелих. Терминална бубрежна инсуфицијенција представља хронично обољење које знатно нарушава физичке и радне способности пацијената, што све укупно има негативан утицај на лични доживљај здравља и виталности и доводи до нарушавања социјалних интеракција и настанка неких менталних обољења. Разлози оваквих промена веома су разноврсни. Прво свака прогресивна болест смањује лични доживљај здравља и квалитет живота, а затим утицај имају и симптоми и клиничке манифестације саме хроничне бубрежне болести. Оболели од хроничне бубрежне болести често имају и низ коегзистирајућих или придружених обољења, која могу утицати не само на квалитет живота повезаног са здрављем, већ и на сам исход лечења.

Хемодијализа представља веома сложену процедуру за пацијенте из разлога честих посета болницама и хемодијализним центрима, изазивајући значајне промене у нормалном начину живота пацијената, због чега трпе остале сфере живота, као што су брак, породица, и друштвени живот уз погоршање финансијске ситуације

С друге стране трансплантација бубрега, као једна од метода за замену функције бубрега, омогућава поновно успостављање нормалних животних функција. Међутим даља медикаментна терапија веома је сложена јер захтева свакодневну примену терапије и сталне контроле које пацијенти прихватају уз велике потешкоће. Истраживања су показала

да је социјална активност код ових болесника веома оштећена, чак и више него код оних на хемодијализи.

Светска Здравствена организација (СЗО) дефинисала је квалитет живота људи као, индивидуалну перцепцију њихове животне позиције, у контексту културних и вредносних система у којима живе и у релацији са њиховим циљевима, стандардима, очекивањима и бригама“ У контексту ове дефиниције, истраживање квалитета живота повезаног са здрављем представља релевантну потребу у евалуацији примењених третмана лечења оболелих од терминалне бубрежне болести. У последње време као циљ лечења и бриге о пацијентима поставља се не само продужење живота већ и смањење или отклањање патње, опоравак функције и унапређење квалитета живота. Осим врсте терапије, на квалитет живота утичу и особине самог пацијента, али и активност медицинског особља укљученог у лечење и негу.

Добијени резултати указују да је предмет истраживања значајан здравствени и социо-економски проблем пацијената који су оболели од хроничне бубрежне болести а лече се хроничном хемодијализом или им је трансплантиран бубрег.

Значај студије огледа се у откривању независних предиктора смањења квалитета живота повезаног са здрављем код пацијената који су на хроничном програму хемодијализе и са трансплантираним бубрегом.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидаткиње у одређеној научној области

Прегледом доступне релевантне литературе прикупљене детаљним систематским претраживањем биомедицинских база података „Medline“, „PubMed“, „KoBSON“, „Embase“ и „Systematik Reviews“ помоћу следећих кључних речи: квалитет живота, хронична бубрежна болест, хемодијализа, трансплантација бубрега, комисија констатује да докторска дисертација кандидаткиње Горе Миљановић под називом **„Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом“** представља резултат оригиналног научног рада.

2.3. Преглед остварених резултата рада кандидаткиње у одређеној научној области

А. Лични подаци

Гора Миљановић је рођена 07. 12. 1965. Године у Зворнику. Средњу медицинску школу завршила је 1984. године у Београду, Вишу медицинску школу 1987. године у

Београду, и Дефектолошки факултет. такође у Београду 1992. Академске- мастер студије уписала школске 2010/2011. на Факултету за пословне студије Универзитета Мегатренд у Београду и завршила 2012. године. Усмени докторски испит положила јула 2014. године са оценом 10. Запослена у звању наставника практичне наставе од 2012.године у Високој здравственој школи струковних студија у Београду на предметима: Здравствена нега у интерној медицини, Здравствена нега у хирургији и Стручна пракса II.

Гора Миљановић аутор је или коаутор више научних радова, од којих је један из резултата докторске дисертације

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

1. **Miljanović G**, Marjanović M, Radaković S, Janošević M, Mraović T, Rađen S. Health-related quality of life in patients undergoing hemodialysis. *Vojnosanit Pregl*; 2016, Online-First July. 2016; DOI: 10.2298/VSP160511211M (**M23=3 бода**)
2. Mraović T, Radaković S, Ristić-Medić D, Dinčić D, Tepšić-Ostojić V, Čairović A, **Miljanović G**, Rađen S. The relationship between adiposity parameters and C-reactive protein values in overweight and obese women. *Vojnosanit Pregl*; 2016, Online-First July. 2016. DOI: 10.2298/VSP/160419208M (**M23=3 бода**)
3. Mraović T, Radaković S, Ristić Medić D, Tepšić-Ostojić V, Rađen S, Hajduković Z, Čairović A, **Miljanović G**. Comparison the effects of different caloric restriction diet on anthropometric and cardiometabolic risk factors in overweight and obese female individuals. *Vojnosanit pregl*; (2016), Online-First July. 2016. DOI: 10.2298/VSP/160408206M (**M23=3 бода**)

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Наслов докторске дисертације и урађеног истраживања се подударају. Одобрени циљеви истраживања су у складу са постављеним циљевима у раду. Примењена методологија истраживања је идентична са одобреном.

Докторска дисертација Горе Миљановић написана је на 121 страни и садржи следећа поглавља: Увод, Циљеве истраживања, Материјал и методе, Резултате, Дискусију, Закључак, Литературу и Пролог. Рад садржи 16 табела и 35 графикана. Поглавље „Литература“ садржи 210 цитираних библиографских јединица из домаћих и иностраних научних и стручних публикација.

У уводном делу, кандидаткиња је на свеобухватан и јасан начин користећи најсавременије литературне податке изложила досадашња сазнања о испитиваној теми и значају изабране теме за медицинску науку.

Циљеви и конкретни задаци су јасно изложени. За проверу радних хипотеза постављени су следећи циљеви: испитати квалитет живота применом упитника 15D у популацији оболелих од хроничне бубрежне болести који су на хроничној хемодијализи; испитати квалитет живота применом истог упитника у групи оболелих од хроничне бубрежне болести са трансплантираним бубрегом; испитати демографске, социоекономске, клиничке карактеристике и коморбидитет у обе испитиване групе пацијената и упоредити параметре квалитета живота у испитиваним групама и на основу тога донети закључак о утицају различитих видова лечења на квалитет живота код оболелих од хроничне бубрежне болести.

Материјал и методологија рада су истоветни са наведеним у пријави дисертације, Кандидаткиња је детаљно, веома прецизно и на одговарајући начин презентовала методологију рада у истраживању. Све технике коришћене у студији су детаљно описане.

Резултати истраживања су систематично приказани и документовани са 16 табела и 35 графикана. Истраживање је показало да постоје значајне разлике у квалитету живота повезаног са здрављем између болесника оболелих од хроничне бубрежне болести који се лече хемодијалиом у односу на оне којима је трансплантиран бубрег. Група хемодијализираних пацијената је имала статистички значајно лошије резултате мерене 15D упитником у 11 од 15 мерених домена здравља: покретљивост, слух, дисање, спавање, пражњење, уобичајене активности, нелагодност и симптоми, депресија, душевна патња, виталност и сексуална активност. Испитиване групе су имале приближно сличне вредности и нису се значајно разликовале само у четири испитивана домена здравља: вид, јело, говор и менталне функције. Показано је да су независни предиктори квалитета живота код пацијената на хемодијализи били: године живота пацијената, и индекс коегзистирајућих болести, а код пацијената са трансплантираним бубрегом, године живота пацијената, запослење и индекс коегзистирајућих болести.

У поглављу Дискусија добијени резултати су анализирани и поређени са релевантним литературним подацима из ове области. Начин на који су приказани подаци као и коментари добијених резултата су јасни, прегледни и разумљиви. Добијени резултати су дискутовани у контексту сличних, различитих па и опречних података о факторима који утичу на квалитет живота повезан са здрављем код пацијената који се лече хемодијализом или трансплантацијом бубрега. Током дискусије наведени су ставови и сазнања из најзначајнијих оригиналних и ревијских научних радова поменуте области.

Коришћена литература је адекватна по обиму, садржају и релевантности. Цитирано је 210 библиографских јединица из домаћих и иностраних стручних публикација.

На основу предходно изнетих чињеница, Комисија констатује да завршена докторска дисертација кандидаткиње под називом „Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом“, по квалитету и обиму израде у потпуности одговара пријављеној теми докторске дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати истраживања садржани су у следећим закључцима

1. Квалитет живота хемодијализираних пацијената значајно се разликовао у односу на групу трансплантираних
2. Максимална вредност укупног 15D скорa квалитета живота забележена је само код 3 (4,5%) пацијента на хемодијализи и 13 (16,9%) пацијената са трансплантираним бубрегом
3. Просечна вредност укупног 15D скорa квалитета живота код пацијената на хемодијализи износила је $0,78 \pm 0,15$ према $0,92 \pm 0,09$ колика је забележена код пацијената са трансплантираним бубрегом
4. Испитиване групе статистички су се значајно разликовале у скоровима 11 појединачних домена квалитета живота: покретљивост, слух, дисање, спавање, пражњење, уобичајене активности, нелагодност и симптоми, депресија, душевна патња, виталност и сексуална активност
5. Статистички значајна разлика није забележена само у скоровима 4 домена квалитета живота: вид, јело, говор и менталне функције. Највише погођени домени квалитета живота у хемодијализираној групи пацијената били су сексуална активност и уобичајене активности, а у групи трансплантираних – домен дисања
6. Пацијенти на хемодијализи били су старији, са већим приходима и више су конзумирали алкохол и дуван
7. У групи пацијената на хемодијализи жене су имале лошији квалитет живота у поређењу са мушкарцима
8. Присуство и тежина коморбидитета значајно су већи код болесника на хемодијализи, у односу на оне са трансплантираним бубрегом
9. У групи пацијената на хемодијализи показана је позитивна корелација укупног скорa квалитета живота са годинама живота, радним статусом, концентрацијама хемоглобина и креатинина, а у групи пацијената са трансплантираним бубрегом само са годинама живота и радним статусом
10. Присуство коморбидитета негативно је повезано са укупним квалитетом живота, као и са већином појединачних домена у обе групе испитиваних пацијената

11. У групи пацијената са трансплантираним бубрегом није постојала повезаност појединачних домена квалитета живота са 4 испитивана параметра – полом, пушењем, ВМІ и СРР, а у групи на хемодијализи са 5 параметара – пушењем, ВМІ, концентрацијом албумина, концентрацијом глукозе и Кt/V
12. Независни предиктори квалитета живота код пацијената на хемодијализи били су године живота пацијената и индекс коегзистирајућих болести, а код пацијената са трансплантираним бубрегом године живота пацијената, запослење и индекс коегзистирајућих болести
13. Квалитет живота пацијената на хемодијализи је статистички значајно лошији у односу на групу са трансплантираним бубрегом. На основу тога можемо закључити да лечење трансплантацијом бубрега омогућава бољи квалитет живота оболелима од хроничне бубрежне бполести

2.6. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Овакво истраживање би могло да помогне бољем разумевању узрока смањења квалитета живота повезаног са здрављем, код оболелих од терминалне бубрежне исуфицијенције који се лече дијализом или трансплантацијом, као и препознавању особа које су у већем ризику за смртни исход или хоспитализацију. Истраживање сугерише да се поље за могућу корекцију прошири са медицинских процедура на интервенције у домену психолошке и социјалне сфере. То би отворило могућност да се кориговањем терапије и циљаним превентивним радом квалитет живота повезан са здрављем побољша, а самим тим смањи ризик од дугачких хоспитализација, депресије, већих трошкова лечења и могућег превременог смртог исхода у ових болесника.

Код особа код којих је препознат висок ризик, отвара се могућност да се примене различити модалитети у циљу корекције, као што су хемодијафилтрација или трансплантација код болесника на хемодијализи, здравствено просвећивање, психолошко саветовање, процедуре физикалне медицине и рехабилитације, нутритивно саветовање и израда индивидуалних јеловника, суплементација и др. На основу оваквог истраживања могуће је препознати особе које су у посебном ризику, те у у тим подгрупама предузети мере за побољшање квалитета живота. Истраживање сугерише да лечење трансплантацијом бубрега омогућава бољи квалитет живота оболелима од терминалне бубрежне исуфицијенције.

2.7. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати ове докторске дисертације су делимично објављени као оригинално истраживање у часопису од међународног значаја. Планирано је и да остали резултати овог истраживања буду публиковани у неком од истакнутих часописа од међународног значаја и буду приказани на научним и стручним скуповима у форми усменог излагања или постер презентација.

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Горе Миљановић под називом „Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом“ сматра да је истраживање у оквиру дисертације засновано на савременим научним сазнањима и да је адекватно постављено и спроведено.

Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Горе Миљановић урађена под менторством проф. Др Славице Рађен, има оригинални научни и практични значај у разумевању повезаности хроничне бубрежне болести и квалитета живота.

На основу свега изложеног Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, да докторска дисертација под називом „Квалитет живота болесника на хроничној хемодијализи и са трансплантираним бубрегом“, кандидаткиње Горе Миљановић буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. **Проф. Др Нела Ђонових** ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, председник; _____
2. **Проф. Др Сања Коцић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, члан; _____
3. **Проф. Др Соња Радаковић**, редовни професор Медицинског факултета ВМА Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, члан _____

У Крагујевцу

19.10.2016.год.